

applaw.knu.ua/index.php/holovna/item/409-urehulyuvannya-dostupu-do-publichnoyi-informatsiyi-v-diyalnosti-orhaniv-derzhavnoyi-vlady-ta-samovryaduvannya-halai-v-o.

2. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-1>.

Богдан ЛЕНИГЕВИЧ

*аспірант кафедри європейської
інтеграції та права ЛРІДУ НАДУ*

РОЛЬ ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТА ЯК ЧИННИК СТАБІЛЬНОСТІ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Аналізуючи перспективи України, у творенні моделі вітчизняного інституту президентства, можемо зазначити, що за період незалежності Україна пройшла кілька етапів формування президентства, кожного разу вносячи зміни у діюче законодавство шляхом конституційних змін. Суперечливі висновки серед політичних діячів, вчених та експертів стосуються неоднозначних змін українського національного законодавства, які відбувались у 2006, 2008, 2010 та 2014 рр.

Враховуючи вищевикладене, в Україні можна окреслити певні тенденції розвитку інституту президентства та зміни у формі правління:

- 1) липень 1990 р. – грудень 1991 р. – орієнтованість на парламентську модель;
- 2) грудень 1991 р. – червень 1995 р. – орієнтованість на президентсько-парламентську модель;
- 3) червень 1995 р. – 28 червня 1996 р. – орієнтованість на президентську модель;
- 4) червень 1996 р. – грудень 2005 р. – орієнтованість на президентсько-парламентську модель;
- 5) січень 2006 р. – січень 2010 – орієнтованість на парламентсько-президентську модель;
- 6) січень 2010 р. – червень 2013 – орієнтованість на президентсько-парламентську модель;
- 7) червень 2013 – чергове зміщення до парламентсько-президентської моделі.

Варто відзначити, що роль президентства в країнах Європи, за виокремленням Російської Федерації, не є настільки значущою, як в президентських країнах Південною Америки, США, Африки чи Азії. На інститут президентства в Європі впливають численні обмеження на повноту влади президента через представницькі або судові функції.

Статус президента напряму залежить від форми республіки держави. Таким чином у державах де панує парламентська форма правління, президент виконує в основному представницьку функцію

(Італія, ФРН, Австрія, Індія, Угорщина, Чехія, Греція та ін.), а повнота влади належить парламенту та\або прем'єр-міністру. Парламент в деяких випадках обирає й президента. У країнах із президентської формою правління президент може бути головою держави й виконувати функції голови уряду (США, Аргентина, Мексика, Іран, Бразилія, Швейцарія). При змішаній формі республіки президент має вплив на провадження політики однак його можливості суттєво обмежуються законом (Румунія, Чорногорія, Монголія та ін.).

Конституційно-правовий інститут глави держави складається з норм, що визначають його місце і роль у державному механізмі, його взаємини з іншими органами держави, з норм, що встановлюють порядок діяльності глави держави, його заміщення, що закріплюють його повноваження, підстави і процедуру звільнення з посади.

Юридичний статус, політична вага інституту глави держави в сучасних умовах прямо залежні від прийнятої державою форми правління та пануючим політичним режимом. До виникнення нових держав, які прийшли на зміну соціалістичним, парламентарними державами в Європі були ті, що пережили диктатуру (Італія, Німеччина, Греція), а тому прагнули дистанціюватися від можливих наслідків її повернення, покладаючи великі надії саме на розвиток парламентаризму, демократії та свободи.

Проаналізувавши основні повноваження Президента у відносинах з іншими інститутами влади побачимо, що достатньо великі можливості Президента щодо впливу на законодавчий процес надає право законодавчої ініціативи. Воно затверджене у ст. 93 Конституції України. При цьому ч. 2 ст. 93 Основного Закону закріплює обов'язок парламенту позачергово розглядати законопроекти, подані Президентом і визначені ним як невідкладні.

Таким чином, глава держави має реальні важелі участі в законотворенні (визначає доцільність і черговість законодавчих змін, володіє апаратом, що кваліфіковано здійснює законопроектну роботу). На користь надання главі держави таких повноважень говорить здатність таким чином забезпечувати взаємозв'язок і взаємообмін між законотворчим і правозастосовним процесом. Також право законодавчої ініціативи Президента дає змогу його Адміністрації планувати та прогнозувати законопроектні роботи з урахуванням стану, перспектив і проблемних питань розвитку окремих галузей народного господарства.

Однак безліч факторів, що впливають на ефективність діяльності президента знаходяться перш за все у політичній площині. Організація діяльності Президенту України залежить від партійної належності Президента України, кількості політичних партій у Верховній Раді України, та їх фракційного складу.

Якщо політична належність гаранта та більшості у Верховній Раді України збігаються, Президент України отримує більше важелів для провадження своєї політики, як внутрішньої так і зовнішньої. Прикладом

є обрання та діяльність В. Януковича, під час правління якого Партія Регіонів займала провідну позицію в парламенті. Однак, якщо політична належність різна можуть виникнути певні колізійні моменти, що призводять до дестабілізації та системної кризи коли один орган блокує роботу іншого. Як приклад можна навести ситуацію подвійного правління яка виникла в президентсько-прем'єрський республіці Франції. Україна також має досвід такого протистояння, зокрема конфлікт 2008 – 2009 років між Президентом України В. Ющенко, та його прем'єр-міністром Ю. Тимошенко.

Таким чином можна стверджувати, що президентська форма правління все ж володіє потенціалом стабільності та сприяє наступності політичних перетворень. У той же час вона несе в собі загрозу узурпації влади президентом, за рахунок широких повноважень останнього. З іншого боку, парламентська форма правління загрожує частими урядовими кризами, в результаті яких відбувається зміна кабінетів.

Список використаної літератури

1. Пахарев А. Перспективи української багатопартійності у контексті можливих змін в організації влади // Політичний менеджмент. – 2003. – № 2. – С. 57 – 64.

2. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 року зі змінами, внесеними згідно із законами № 2222-IV від 08.12.2004, № 2952-VI від 01.02.2011, № 586-VII від 19. 09. 2013, № 742-VII від 21. 02. 2014 // Відомості Верховної Ради України (ВВР України). – 1996. – № 30. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

3. Ірина Словська. Правові проблеми участі Президента України у законотворчому процесі / Словська І. // Віче. Журнал. Наукова Бібліотека. № 8, квітень 2011. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2520/>.

Андрій ЛИМАР

*к.і.н., доцент кафедри права
та європейської інтеграції
ДРІДУ НАДУ*

НОВИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Право на кваліфіковану правову допомогу, закріплене в ст. 59 Конституції України, є одним з найважливіших конституційних прав. В статті зазначено, що в установлених законом випадках допомога надається безоплатно: «Кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається

безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав» [1]. Надання юридичної допомоги є соціальним благом для людини і забезпечує реалізацію інших конституційних благ.

Принципи – це керівні, основоположні ідеї, на реалізацію яких спрямовано весь зміст нормативного правового акта, в даному випадку – Закону України «Про безоплатну правову допомогу». Принципи державної політики у сфері надання безоплатної правової допомоги закріплені у ст. 5 цього Закону. До них відносяться: верховенство права; законність; доступність безоплатної правової допомоги; забезпечення якості безоплатної правової допомоги; гарантоване державне фінансування [2]. Поряд із загально-правовими принципами, такими як верховенство права та законність, інші, спеціальні, не є вичерпними і потребують доповнення і розширення.

Більшість принципів являють собою абстрактну юридичну формулу і знаходять конкретний зміст у вигляді законних інтересів конкретного громадянина.

Так, принцип доступності включає цілий ряд конкретних складових:

– доступність за часом означає таку організацію роботи органів і організацій, які надають безоплатну правову допомогу, у час, зручний для осіб, які її отримують (графік або заздалегідь узгоджений конкретний час);

– доступність за місцем означає організацію роботи названих органів і організацій в місцях, зручних для відвідування, а для осіб з обмеженими фізичними можливостями – аж до надання допомоги за місцем їх перебування;

– доступність за формою означає усну або письмову форми консультацій, остання проводиться в закінченому вигляді або у формі, що дозволяє вибір або доопрацювання тексту та ін.;

– доступність для розуміння означає допомогу, яка надається в доступному для конкретної особи вигляді з точки зору її змісту та / або викладення.

Що ж стосується вимог до якості надання безкоштовної юридичної допомоги, то очевидно, що надана допомога:

– не повинна порушувати і / або суперечити вимогам закону;

– бути всебічною і вичерпною;

– об'єктивно оцінювати всі сторони положення довірителя, його права та обов'язки;

– бути ефективною і не вимагати звернення до іншої особи для її повторного огляду і уточнення;

– бути кваліфікованою і добросовісною.

Стосовно до розглянутого питання мова йде про встановлення вимог до професійної підготовки осіб, які надають безоплатну правову допомогу. На жаль, оскільки надання безоплатної правової допомоги має носити масовий характер, вимоги до осіб, що її надають, мінімальні. У разі надання усних або письмових консультацій, а також при підготовці